

Interactieve biënnale voor hedendaagse kunst zet Oost-Vlaamse gemeente opnieuw in de kijker

Kunstenaars palmen Zwalm in

■ In de moestuin van het kasteel van Beerlegem wordt outsiderkunst gepresenteerd. Een akkertje vol wekerend onkruid wordt een groene zee, met armen (van drenkelingen?) die boven de golven uitsteken.

BRUSSEL • Voor de achtste keer palmt Kunst&Zwalm de Oost-Vlaamse gemeente Zwalm en haar glooiende omgeving in. Naar goede traditie hebben binnen- en buitenlandse kunstenaars nieuw werk gemaakt op een door hen zelf uitgekozen plek. Dit jaar gaat er speciale aandacht naar outsider-kunst en wordt een hommage gebracht aan de eerder dit jaar overleden bezieler van het project, kunstenaar Patrick Merckaert.

DOOR ERIC RINCKHOUT

Het twejaarlijkse kunstparcours Kunst&Zwalm vond voor het eerst plaats in 1997 en beleefde dit jaar zijn achtste editie. Ook deze keer blijft de kunstbiënnale haar uitgangspunten trouw. De geselecteerde binnen- en buitenlandse kunstenaars komen vaak al een jaar op voorhand de Zwalmstreek verkennen. Ze maken kennis met de bewoners van de plek waar ze een kunstwerk willen maken.

Altijd worden de buurtbewoners nauw bij het kunstparcours betrokken. "Ze werken ook graag mee en zijn er trots op", zegt coördinator Peter De Duffeleer. "Van de graaf tot de boer. Het project wordt echt gedragen door de inwoners. Hun gestrichtheid is groot en wij leren ook telkens weer nieuwe mensen kennen."

De bedoeling is dat de kunstenaars zoveel mogelijk met de omgeving werken en de bezoeker een andere blik op het landschap gunnen. Kunst&Zwalm loopt maar drie weekends. "Dat heeft met de natuur te maken en het feit dat de boeren moeten kunnen zaaien", verklaart Peter De Duffeleer.

Daarna worden de kunstwerken weer afgebroken. Alleen de achteraf gepubliceerde catalogus biedt herinneringen aan het evenement. Kunst&Zwalm wil bovendien graag dat de bezoeker het parcours van 12 kilometer met de fiets verkent, zodat de ecologische voetafdruk klein blijft en zowel kunst als landschap intensief beleefd worden. Vaak zijn de kunstenaars zelf aanwezig, zodat ze met de toeschouwers kennis kunnen maken.

Kunst&Zwalm bleef deze keer niet van tegenslagen gespaard. Begin dit jaar overleed de bezieler van het kunstparcours, Patrick Merckaert, die nog wel mee de krijtlijnen voor deze editie had uitgetekend. Een installatie van zijn hand - met de voor hem zo typische combinatie van foto's en woorden - is in het jachtpaviljoen van het kasteel van Beerlegem opgesteld. Een mooie hommage, waarin warmte en vriendschap centraal staan.

Drassige velden

Kunst&Zwalm kreeg de laatste weken met nog meer beslommeringen af te rekenen. De aanhoudende regen maakte de velden drassig, zodat nogal wat kunstenaars achterstand opliepen. Een kunstenaar brak haar enkel, een enthousiast meewerkende buurtbewoonster werd zwaar ziek en een fragment uit de installatie van Patrick Van Caekenbergh bleek verdwenen. Toch zullen vandaag de in totaal zestien werken en installaties helemaal klaar zijn.

Het Britse duo Jan Williams en Chris Teasdale brengt de bezoeker meteen in de

weer door te dringen tot de identiteit van de plaats waar we zijn." Ze hebben hun caravan eerder al opgesteld naast het Tate Britain in Londen en in de kleinste Engelse dorpen.

"We hebben foto's gemaakt van Zwalm alsof we buitenaardse wezens waren," Williams en Teasdale hebben aandacht voor de keurig verzorgde voortuintjes, de verkeersborden die schots en scheef staan, de tuinkabouteren, de Mariabeelden en de broodautomaten. "Er zijn geen winkels meer in Zwalm!" Er is ook een foto van de typisch Belgische manier waarop in een café koffie wordt geserveerd: op een dienbordje met melkkannetje en speculaas. Het zijn foto's die ons anders doen kijken.

De twee Britten leggen een typisch Belgisch tuintje aan voor hun caravan, openen een souvenirshop ("Die bestaat niet in Zwalm") en bieden licht ironische prentbriefkaarten aan. "Relaxen in Zwalm" met vier foto's van rustende koeien, bijvoorbeeld. Maar ze gaan ook luisteren naar de bewoners. "Wij hebben gekeken, zij vertellen de verhalen" - en zullen een enquête onder de bezoekers houden.

Een andere Britse kunstenaar, Jo Lathwood, heeft een veld ingepalmd met een nagenoeg onbeperkt uitzicht. "Een horizon zoals we die alleen nog aan zee kennen", zegt ze. Ze heeft met gerecycleerd hout uit vervallen stallingen een uitkijkpost gebouwd. Door een aantal buizen met spiegels kijkt de bezoeker vanuit diverse hoeken naar het landschap.

Wat verderop, bij de dreef naar het kasteel

■ De Britse artieste Jo Lathwood heeft met gerecycleerd hout een uitkijkpost gebouwd. Door buizen met spiegels kijkt de bezoeker vanuit diverse hoeken naar het landschap.

KUNSTENAARS JAN WILLIAMS EN CHRIS TEASDALE:

We hebben foto's gemaakt van Zwalm alsof we buitenaardse wezens waren

van Beerlegem, zette de Belgische kunstenaar Djos Janssens een reclamebord waarop de bouw van een woningcomplex wordt aangekondigd. Met zicht op het kasteel. "We zullen zien of en hoe er gereageerd wordt", zegt Peter De Duffeleer lachend.

Outsiderkunst

In de slotgracht van het kasteel heeft de Franse kunstenaar Stéphane Cauchy een bewegende sculptuur geplaatst. Aan een fraaie mast hangt hoog een emmer die permanent gevuld wordt met water, om

de zoveel seconden omkiepert en dan zijn lading sierlijk laat neerstorten. Een fascinerende installatie over tijd en schoonheid.

In de moestuin van het kasteel wordt outsiderkunst gepresenteerd. Twee artistieke werkplaatsen voor personen met een mentale beperking uit Kortrijk en Vielsalm hebben er samengewerkt. Ze hebben een reeks houtsculpturen aangepast als fruitbomen, terwijl een akkertje vol wekerend onkruid een groene zee wordt met (in wit katoen uitgevoerde) zeehonden, een dobberend vliegtuig en armen (van drenkelingen?) die boven de golven uitsteken. Een andere outsiderkunstenaar, Sylvain Cosijns, stelt zijn strak gestileerde, bijzonder kleurrijke tekeningen en schilderijen tentoon in het oud klooster van Dikkele.

Er is nog veel meer te zien. Een verleidelijk licht in de bossen. Een drumstel, klaar om door iedereen bespeeld te worden, op een zwart podium in midden van een uitgestrekte akker. Een drive-inbioscoop met You Tube films in een non-ruimte

onder de Scheldebrug. En twee ligstoelen in blauwe hardsteen op het kerkhof van Paulatem.

Mis zeker het werk van Patrick Van Caekenbergh niet: een installatie die hij bewust heeft opgesteld in de educatieve ruimte van de Kaalhoeve. Op een soort kamerscherm hangt een reeks foto's van dieren die normaal elkaars vijanden zijn maar nu in symbiose lijken te leven. Een knipgoed naar de fabels van Aesopus en Jean de La Fontaine. "Die foto's tonen een grote tolerantie. Een mooie moraal voor de mens", zegt Van Caekenbergh.

Kijk, fiets, denk na en bewonder. Maar stel uw bezoek niet te lang uit. Kunst&Zwalm loopt maar drie weekends

i Nog tot 11 september, op zaterdag en zondag, 13-19u. Vertrekpunt De Kaalhoeve, Oude Scheldestraat 16, Mellegem-Zwalm. Toegang 3 euro. Fietsverhuur: boomstelenet en 0484/93.10.90. www.kunst-en-zwalm.be

BIENNALE 'KUNST & ZWALM' ACTIVEERT PLAATSELIJKE DYNAMIEK

De ziel van Zwalm

Het duo Arnaud Verley & Philémon legt een roestbak, een AMC Javelin uit 1970, aan het infuus: een met zonnepanelen bedekt schuurtje. © Lisa Van Damme

Met het landschap als leidraad stippelt 'Kunst & Zwalm' een aantrekkelijke route uit. Ze nodigt uit tot een totaalervaring.

VAN ONZE REDACTEUR
GEERT VAN DER SPEETEN

ZWALM | Beerlegem, Paulatem, Dikkele: het zijn minuscule dorpen aan een flauwe bocht van de Schelde. De uitzichten zijn er idyllisch, de slingerende wegen dwingen tot vertragen. Achter elke bocht wacht een verrassing. Voor fietsoeristen heeft dit meanderende stukje Zwalmstreek weinig geheimen. Maar ook kunstliefhebbers hebben hier een vaste afspraak. De biënnale *Kunst & Zwalm*, aan zijn achtste editie toe, speelt de troeven van de streek uit. Kunstwerken worden er geïntegreerd in het landschap, bij voorkeur op ongewone locaties.

Het sympathieke project wordt gedragen door vrijwilligers die trots zijn op hun streek. Het is ontstaan in 1997, als een initiatief voor plaatselijke kunstenaars. De man van het eerste uur, Patrick Merckaert, is intussen overleden. In het kasteel van Beerlegem krijgt hij dit jaar een mooie, verstilde hommage.

Geleidelijk zijn de ambities groter geworden. *Kunst & Zwalm* sloot aan bij het Europese netwerk *Landscape, cities, people*, waaruit het rekruteert. Zo komt het dat er op deze editie vooral Britse en Franse kunstenaars te

gast zijn.

Het parcours is sterk natuurgebonden en tijdelijk. Van vorige edities zijn geen sporen overgebleven. De ingrepen zijn discreet: poëtisch, uitnodigend, soms een tikeltje brutaal.

Zo gaat David Blandy op overdachtelijke wijze op zoek naar 'the soul of Zwalm'. In het midden van een veldje heeft hij een drumstel neergepoot. Wie wil, kan met de drumsticks aan de slag. Een nieuwe hangplek is in wording.

Horizon

Op een kouter heeft Jo Lathwood een kijkhut gebouwd met hout uit de buurt. 'Een jaar geleden heb ik deze plek gekozen', zegt de Britse kunstenaar. 'Ik vraag aandacht voor een bijzonder perspectief: een haast ononderbroken horizonlijn. Door de korte heuvels, typisch voor de streek, lijkt ze bol te staan.' Het landschap wordt hier zelf tot kunst verklaard.

Bij The Caravan Gallery gaat het er dubbelzinniger aan toe. Het kunstenaarsduo Jan Williams en Chris Teasdale belicht het lieflijke, maar ook het kneuterige van de Zwalmstreek.

In hun fotografische verkenning leggen ze grappige en bizarre details bloot. Zoals het royale aanbod aan winkelautomaten dat op-

Witte textielsculpturen tussen de netels: een collectief werk van outsiderkunstenaars uit Harelbeke. © LVO

'As far as I can see' van Jo Lathwood: uitzicht op de horizon. © LVO

duikt waar de plaatselijke horeca het laat afweten. Op een andere serie foto's zijn de hagen pijnlijk keurig getrimd.

Teasdale: 'We stapten binnen bij

de dienst voor toerisme, maar die kon ons geen enkele bijzonderheid aanwijzen. Ze vroegen alleen: 'Heb je een fiets?' Dus we hebben zelf een lijstje met attrac-

ties opgesteld, als in een alternatieve toeristische gids.'

Aan hun caravan, omringd door kitscherige tuinkabouters, prijkt een prentkaartenstander met de oogst. 'Relaxen in Zwalm', een prentkaart met herkauwende koeien in de hoofdrol, wordt wellicht de populairste. Het project trekt de kaart van de buitenstaander, met milde ironie als wapen. Tijdens de duur van de biënnale zamelt het duo ook reacties in. Laat dat nu net de essentie zijn van *Kunst & Zwalm*: het activeren van een plaatselijke dynamiek. Coördinator Peter De Duffeleer 'We brengen mensen samen van elders en van hier. Samen doen ze een oefening in participatie en interactie.'

Ook graaf d'Ursel is een gulle gastheer. Hij stelt zijn terrein gedeeltelijk open, van slotgracht tot moestuin. De kunsttroute slingert letterlijk rond het kasteel van Beerlegem, waar je vier installaties kan zien. Dorpsbewoners die op hun rust gesteld zijn, zullen ongetwijfeld schrikken van het kunstwerk van Djos Janssens: een vastgoedbillboard waarop een fictieve chalet te koop wordt aangeboden.

Kunst & Zwalm voert een sterke doelgroepenpolitiek, met ook diverse presentaties van outsiderkunst.

Het gros van de werken is ter plekke gemaakt. Uitzondering is *Les loques de chagrin* van Patrick Van Caekenbergh, een streekgenoet en klinkende naam. Deze kunstenaar, een kluzenaar die een traag werkproces koestert,

Kunstwerken worden geïntegreerd in het landschap, bij voorkeur op ongewone locaties

geldt als een encyclopedist en bizarre bricoleur.

Zijn installatie is opgesteld in een natuurinformatiecentrum. Ze flirt met de fabelwereld en zinspeelt op de zeldzame harmonie tussen diersoorten. Aan het puur biologische verhaal dat op deze plek aan kinderen verteld wordt, voegt Van Caekenbergh een nieuwe dimensie en een dosis fantasie toe.

'Kunst & Zwalm', tot 11 september. Alleen in het weekend, van 13 tot 19 uur. Vertrekpunt: Kasihoeve, Oude Scheldestraat 16 in Zwalm. Fietsen huren mogelijk. Info: 09-360.65.20.

★★★★

ONLINE
www.kunst-en-zwalm.be

ACHTSTE BIËNNALE KUNST & ZWALM VAN 27 AUGUSTUS TOT 11 SEPTEMBER

Kunst & Zwalm stelt buitengewoon kunstparcours op in Zwalmstreek

Kunst & Zwalm, de biënnale voor hedendaagse kunst, gaat vandaag van start. Voor de achtste editie werden Belgische, Engelse en Franse kunstenaars uitgenodigd om een kunstproject te realiseren in het Zwalmse landschap. Het resultaat is terug een buitengewoon kunstparcours vol gedurfde experimenten, waarbij de interactie tussen kunstenaars, Zwalmenaars en de bezoekers bijzonder groot is. **TEKST EN FOTO'S PIERRE PENNINCK**

ZWALM

Patrick Merckaert (1956-2011), bezieler van Kunst & Zwalm en beeldend kunstenaar, zal zijn achtste editie van zijn biënnale zelf niet meer meemaken, maar zijn vrienden van vzw Boem zetten zijn kunstproject dit jaar met glans verder. 'We willen er daarbij op toezien dat de interactie tussen kunstenaars, het Zwalmse landschap en zijn bewoners centraal blijft staan,' zegt Peter De Duffeleer, coördinator van Kunst & Zwalm 2011. 'Christine Vermassen, de weduwe van Patrick, wou zijn wens vervullen. Hij legde zelf nog de eerste contacten en zette de krijtlijnen uit voor de achtste editie. Daarom houden we ook een hommage aan Patrick en zijn werk in het jachthuis van het kasteel in Beerlegem.'

Grensoverschrijdend

Christine: 'Deze keer wordt een stap gezet naar inclusie en grensoverschrijding, waardoor het werk van Sylvain Cosijns, een kunstenaar uit Zwalm met een verstandelijke beperking, ook te zien zal zijn in het oude klooster in Dikkele. In de tuinen van het kasteelpark werd een installatie opgezet door personen van de artistieke werkplaatsen De Zandberg (Harelbeke) en CEC La Hesse (Vielsalm). Daarnaast is er in De Kaaihoeve, de startplaats van het kunstparcours, een project opgesteld dat 'Art in the Dark' heet. Het gaat om een initiatief van Blindenzorg Licht&Liefde. De rode draad van Kunst & Zwalm blijft de beleving van het uitzonderlijke landschap in Zwalm.'

Peter: 'We zijn in het bijzonder ook Graaf en Gravin Hubert d'Ursel, bewoners van het kasteel in Beerlegem, zeer dankbaar voor het openstellen van hun kasteeldomein, tuinen en het jachthuis, die een stuk decor vormen voor Kunst & Zwalm. Voor de achtste editie werden negen Belgische, vier Engelse en vier Franse kunstenaars uitgenodigd. De artistieke concepten getuigen van een grote betrokkenheid en een sterk inlevingsvermogen met de natuur en de Zwalmenaars.'

Wie het kunstparcours van 12 kilometer wil afleggen met de

fiets, start aan De Kaaihoeve in de Oude Scheldestraat 16 in Meilegem. Toegang met routegids kost 3 euro, kinderen -12 jaar mogen gratis deelnemen.

www.kunst-en-zwalm.be. Bezoeken van 27 augustus tot 11 september, enkel op zaterdag en zondag van 13 tot 19 uur. Reservatie via ronduit@amarant.be of 070-23.30.48, fietsverhuur via Boem@telenet.be of 0484-93.10.90.

De organisatoren van Kunst & Zwalm 2011 (links op de foto) kregen de toelating van Graaf en Gravin Hubert d'Ursel (rechts) om te exposeren in het kasteeldomein in Beerlegem. © EDP

Vier tips voor een bezoek aan Kunst & Zwalm 2011

De Britse kunstenaar David Blandy zette een drumstel midden de kouter, 'The Soul of Zwalm', om op zoek te gaan naar de ritmes van Zwalm. Iedere voorbijganger kan er zelf wat slagwerk leveren.

'Art in the Dark' is een initiatief van Blindenzorg Licht & Liefde, waarbij het publiek zich kan inleven in de wereld van mensen met een visuele beperking. Een blinde neemt bezoekers mee op een rondleiding in de black box.

'The Caravan Gallery' van Jan Williams en Chris Teasdale (Groot-Brittannië) toont uitzonderlijke foto's die ze maakten gedurende een veertiendaagse verkenning in Zwalm.

Belgisch kunstenaar Djos Janssens wil bezoekers en Zwalmenaars confronteren met de mogelijke bouw van een chaletpark aan de rand van het kasteelpark in Beerlegem. Wie interesse heeft, belt best eens naar 0477-20.64.67 voor het verrassend (?) antwoord.